

РУХ МАТЕРІАЛЬНИХ ОБОРОТНИХ ФОНДІВ І ПОТРЕБА В КРЕДИТІ

Резюме. Розглянуто закономірності відтворення матеріальних оборотних фондів у народному господарстві України за 2004–2009 рр. Уповільнення оборотності матеріальних оборотних засобів – важливий фактор, який значною мірою вплинув на зростання потреби в кредиті.

The summary. In the article conformities to law of reproduction of financial floating assets are examined in the national economy of Ukraine for 2004–2009 Deceleration of turnover of financial circulating assets is an important factor which to a great extent influenced on growth of requirement in a credit.

Ключові слова: банківський кредит, товарно-матеріальні цінності, виробничі запаси, оборотність, оборотні фонди, виробничий процес, прискорення, уповільнення.

Постановка проблеми. Нестійкість фінансового стану і наявність неплатежів у галузях матеріального виробництва викликається комплексом причин, серед яких важливе місце займає відволікання у великих розмірах власних оборотних засобів на формування надлишкових запасів товарно-матеріальних цінностей. Відволікання оборотних коштів у надлишкові запаси є однією з причин збільшення попиту на кредитні ресурси, невчасних розрахунків з банком і, нарешті, – уповільнення оборотності засобів і зниження рентабельності. Необхідність вирішення цієї проблеми робить актуальним дослідження найважливіших напрямів і конкретних форм взаємозв'язку матеріальних запасів і банківського кредиту, спеціального аналізу факторів, що визначають результативність кредитних вкладень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль банківського кредиту в забезпеченні розвитку національної економіки стали предметом дослідження таких учених, як В. Геєць, Б. Квасюк, А. Мороз, М. Савлук, М. Алексеєнко, О. Дзюблюк, Н. Шелудько, В. Фостяк, Л. Рябініна, С. Герасимова та ін. Проблеми впливу кредитного механізму на динаміку оборотних коштів у галузевому розрізі розглядали П. Саблук, М. Дем'яненко, А. Сомик, О. Гудзь, О. Шубравська, М. Поштаренко (сільське господарство), О. Золотарьов, О. Амоша, В. Вишневський, Л. Збаразька, Н. Якубовський (промисловість). Зростання обсягів кредитів в Україні, як вказували В. Геєць, Ю. Рубан, О. Альоша, В. Вишневський, Л. Збаразька, М. Сивульський, В. Шевчук, О. Кириченко супроводжувалися посиленням структурних дисбалансів в економіці [1–6]. Як відзначали В. Геєць, А. Гриценко, на сучасному етапі розвитку банки в процесі своєї основної – кредитної діяльності видають кредити переважно на фінансування поточної, а не інвестиційної діяльності [1, с. 86]. При цьому збільшується частка кредитів у галузі й сфери, які займаються переважно розподілом і перерозподілом суспільного продукту і національного доходу [2, с. 327].

Активізація кредитування споживчих витрат, відрив банків від інвестицій в реальний сектор негативно вплинули на розвиток галузей матеріального виробництва. Брак обігових коштів, потребу в яких позичальникам за нинішніх умов досить важко задовольнити шляхом залучення кредитних ресурсів, може призвести до втрати суб'єктами господарювання ринків збуту [7, с. 104]. Складною є ситуація у сільському господарстві. «Питома вага кредитних ресурсів в обслуговуванні обігових коштів у сільському господарстві, – вказували О. Кириченко, В. Кудрицький, – досягла критичної межі» [8, с. 208].

В останній час в економічній літературі значна увага приділялася проблемі кредитування національної економіки. Разом з тим питанням взаємозв'язку запасів товарно-матеріальних цінностей і банківського кредиту донині не приділялося значної уваги. Тим часом значення такого виду досліджень поза сумнівом велике, оскільки ефективність використання матеріальних запасів багато в чому зумовлює потребу в кредиті, а також темпи і ефективність розширеного відтворення.

Метою досліджень є аналіз основних чинників, що впливають на прискорення оборотності запасів товарно-матеріальних цінностей і аналіз міри забезпеченості фінансовими і кредитними ресурсами оборотних засобів галузей, виходячи з впливу окремих чинників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсивність виробничого процесу значною мірою визначається рівнем забезпеченості матеріальними оборотними засобами і ступенем їх використання. Функціонування підприємств пов'язано з наявністю в кожен даний момент визначеного запасу матеріальних цінностей на всіх стадіях виробництва й обігу. Запаси

товарно-матеріальних цінностей виконують важливу функцію в системі суспільного відтворення: вони забезпечують безперервність і ритмічність процесу відтворення. Друга функція, пов'язана з першою, як відзначав А. Смишляев, полягає в тому, що вони служать визначеним амортизатором, страховим резервом на всіх стадіях суспільного виробництва [9, с. 76].

Оборотні засоби в запасах товарно-матеріальних цінностей – значна частина національного багатства країни. Вони зросли з 76951,6 млн. грн. у 2000 р. до 377159,0 млн. грн. у 2009 р., тобто у 4,9 раза і складають близько 20 % всіх оборотних засобів народного господарства і 25 % – у промисловості. Сукупний запас товарно-матеріальних цінностей в народному господарстві складається з п'яти основних елементів: виробничі запаси, незавершене виробництво, поточні біологічні активи, готова продукція, товари. Динаміка матеріальних оборотних засобів значною мірою залежить від темпів обсягів виробництва. Проте зі зростанням обсягів виробництва і споживання не всі їх елементи зростають рівною мірою. Фактори, що формують рівень виробничих запасів, готової продукції і товарів, залишків незавершеного виробництва мають часто різнонаправлений характер.

Виробничі запаси складають близько 40 % усіх матеріальних оборотних засобів у народному господарстві і понад 50 % – у промисловості. У сільському господарстві питома вага виробничих запасів зросла з 37,4 % станом на 1.01.2008 р. до 38,4 % станом на 1.09.2010 р. У будівництві за даний період питома вага виробничих запасів зменшилася з 55,1 % до 47,7 %. Динаміка виробничих запасів значною мірою формується під впливом динаміки народногосподарської матеріаломісткості. Матеріаломісткість виробництва продукції у будівництві зросла з 0,703 грн. у 2005 р. до 0,725 грн. у 2009 р., або на 3,1 %. В цілому в промисловості матеріаломісткість продукції становила 0,598 грн. у 2009 р. проти 0,624 грн. у 2005 р. Зниження матеріаломісткості – один із головних факторів підвищення ефективності запасів.

Другий елемент сукупного матеріального запасу – незавершене виробництво – становив в 2009 р. 12,3 % проти 13,1 % у 2007 р. Проблема «заморожування» матеріалів на стадії незавершеного будівництва існує практично в усіх галузях народного господарства. В сільському господарстві питома вага незавершеного будівництва за відповідний період зменшилася з 23,1 до 22,4 %, у промисловості – відповідно з 16,5 до 16,9 %. Питома вага незавершеного в загальній сумі матеріальних оборотних фондів будівництва зростала приблизно на 1,5 % за рік.

Третім елементом матеріальних оборотних фондів є поточні біологічні активи, найбільша частина яких припадає на сільське господарство. У 2009 р. питома вага поточних біологічних активів сільського господарства в структурі товарно-матеріальних цінностей народного господарства становила 26,6 % проти 30,8 % у 2007 р. У промисловості й будівництві питома вага даного елемента матеріальних оборотних фондів незначна й не перевищує 1 %.

У зв'язку з настанням фінансово-економічної кризи в Україні на багатьох підприємствах відбулося порушення руху оборотних засобів на третій стадії кругообігу, що стало причиною різкого збільшення абсолютної суми готової продукції та зростання її частки в структурі матеріальних запасів. Незважаючи на деяке її зменшення в 2009 р., в основних галузях вона займає значну питому частку товарно-матеріальних запасів. У промисловості питома вага готової продукції в структурі товарно-матеріальних запасів в 2010 р. становила 19,4 %, в сільському господарстві і в будівництві – відповідно 31,2 і 8,0 %.

Як відомо, підвищення ефективності використання оборотних засобів у запасах виражається в прискоренні їх обороту. Прискорення оборотності засобів, авансованих на створення товарно-матеріальних запасів, означає вивільнення засобів із обороту підприємств, і тим самим мобілізацію внутрішніх ресурсів, що сприяють зростанню темпів розширеного відтворення. Вивільнення із господарського кругообігу авансованих засобів може бути абсолютним і відносним. Відносне вивільнення відбувається у випадку, коли процес виробництва і реалізації продукції забезпечує відносно меншим обсягом авансованих засобів. Іншими словами, вивільнення зумовлене випередженням темпів зростання обсягу виробництва у порівнянні з темпами зростання авансованих засобів. Абсолютне вивільнення засобів означає їх реальне вивільнення із господарського обороту підприємств. Потреба в додатковому залученні засобів виникає у зв'язку з уповільненням оборотності.

На розмір оборотних коштів у запасах в цілому впливають: 1) собівартість продукції і коефіцієнт наростання затрат; 2) тривалість циклів виробництва й обороту продукції. Чим нижче витрата матеріальних цінностей на одиницю продукції (без скорочення обсягу виробництва) і менше тривалість циклів виробництва й обороту, тим менше сума оборотних коштів у запасах. Водночас, чим більша частина витрат припадатиме на початок виробничого процесу, тим більше буде сума оборотних коштів підприємства. Потреба в додатковому залученні оборотних коштів виникає у зв'язку з уповільненням оборотності.

Закономірність у темпах зростання обсягів виробництва і середніх залишків матеріальних запасів має бути така, аби збільшення обсягу виробництва випереджало зростання товарно-матеріальних цінностей. У цілому в промисловості України в 2009 р. обсяг виробництва продукції збільшився в порівнянні з 2005 р. на 72,1 % при зростанні оборотних коштів в запасах товарно-матеріальних цінностей на 83,0 %. Зведені дані по галузях сфери матеріального виробництва представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Темпи зростання обсягу реалізованої товарної продукції,
динаміка матеріальних на виробництво і залишки оборотних засобів
у запасах товарно-матеріальних цінностей в галузях матеріального виробництва
за 2006–2009 рр. (2005 р.=100 %)**

	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Сільське господарство				
Обсяг реалізації	101,9	118,7	163,0	166,2
Абсолютне зростання витрат на виробництво продукції	118,1	138,3	186,7	251,2
Залишки товарно-матеріальних запасів	101,8	134,9	196,7	208,2
Промисловість				
Обсяг реалізації	117,7	153,0	195,7	172,1
Абсолютне зростання витрат на виробництво продукції	115,9	150,8	193,1	165,1
Залишки товарно-матеріальних запасів	119,0	151,5	180,4	183,0
Будівництво				
Обсяг реалізації	95,0	133,7	160,8	94,7
Абсолютне зростання витрат на виробництво продукції	143,9	219,1	256,7	160,3
Залишки товарно-матеріальних запасів	123,9	196,5	239,5	236,3

* Розраховано за даними: «Статистичний щорічник України» за 2009 р. – с. 60; доповідь «Про соціально-економічне становище України» за відповідні роки. Електронний ресурс: www.ukrstat.gov.ua.

Дослідження динаміки обсягу продукції й оборотних фондів у запасах по галузях матеріального виробництва свідчить, що впродовж останніх років спостерігається процес щорічного зростання їх вартості, проте динаміка темпів зростання показників є неоднаковою за період 2006–2009 рр. У сільському господарстві та будівництві темпи абсолютного зростання середньорічних залишків оборотних засобів у запасах товарно-матеріальних цінностей випереджають темпи збільшення витрат і обсягу реалізації продукції. За 2005–2009 рр. темпи зростання реалізації сільськогосподарської продукції склали 166,2 % до рівня 2005 р. при зростанні вартості оборотних коштів у запасах до 208,2 %. У будівництві за досліджуваний період темпи зростання запасів товарно-матеріальних цінностей становили 236,3 % проти 94,7 % зростання обсягів реалізованої продукції.

Негативна тенденція перевищення темпів зростання обсягів оборотних коштів у порівнянні з вартістю продукції в діючих цінах представлена на рис. 1.

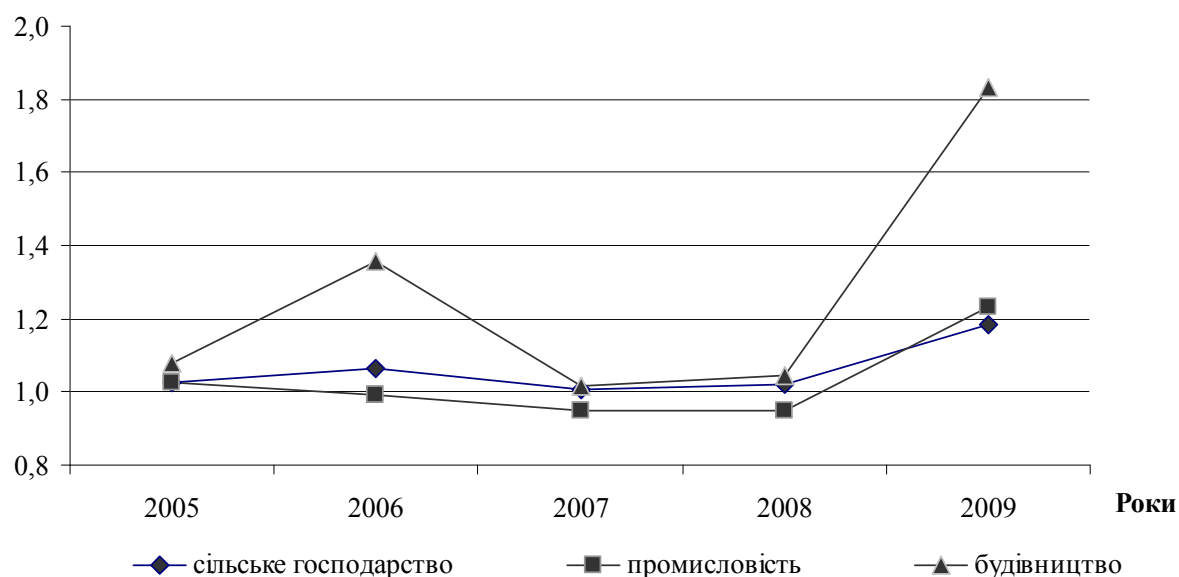

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта співвідношення зростання товарно-матеріальних цінностей на 1 % зростання реалізованої продукції (у фактичних цінах)

У цілому в промисловості України у 2009 р. обсяг виробництва продукції збільшився в порівнянні з 2005 р. на 72,1 % при зростанні оборотних коштів у запасах товарно-матеріальних цінностей на 83,0 %. У сільському господарстві за досліджуваний період лише в 2006 р. темпи зростання товарної продукції перевищували темпи зростання оборотних засобів. У будівництві найбільш негативна динаміка коефіцієнта співвідношення приросту оборотних засобів у запасах і обсягу продукції склалася в 2006 р., коли при зниженні об'ємів реалізації продукції на 5,0 % приріст оборотних засобів склав відповідно 23,9 %.

Швидкість обороту оборотних засобів – комплексний показник організаційно-технічного рівня підприємства і галузі, величина якого значною мірою залежить від оборотності ресурсів на всіх стадіях процесу відтворення. В показнику оборотності матеріальних оборотних засобів знаходиться відображення вся сукупність господарських процесів. Уповільнення або прискорення оборотності товарно-матеріальних цінностей значною мірою на загальну оборотність по всіх оборотних засобах у цілому.

Розглянемо тенденцію зміни показника швидкості оборотності матеріальних оборотних засобів в основних галузях матеріального виробництва в 2004–2009 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка швидкості оборотності запасів товарно-матеріальних цінностей в основних галузях матеріального виробництва в 2004–2009 рр. (2004 р. = 100 %)*

Галузі народного господарства	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Сільське господарство	102,6	109,3	110,0	112,5	133,4
Промисловість	102,5	101,5	96,5	91,6	112,8

Будівництво	107,6	146,0	148,5	155,3	284,7
-------------	-------	-------	-------	-------	-------

* Розраховано за даними: «Статистичний щорічник України» за 2009 р. – с. 60; доповідь «Про соціально-економічне становище України» за відповідні роки. Електронний ресурс: www.ukrstat.gov.ua.

Аналіз даних таблиці дозволив виявити основні тенденції в зміні швидкості обороту засобів, авансованих на придбання запасів. За ці п'ять років у промисловості спостерігалось падіння швидкості оборотності 2004–2006 рр. і деяке її зростання в 2007–2008 рр. У будівництві оборотність запасів товарно-матеріальних цінностей в 2006–2009 рр. різко уповільнилася у зв'язку з прискореним зростанням незавершеного будівництва. Якщо в 2007 р. обсяг незавершеного будівництва в галузі становив 17617,3 млн. грн., тоді як на в 2009 р. він збільшився до 20196,5 млн. грн., або на 20,8 %. У сільському господарстві за 2005–2009 рр. відбувалося уповільнення оборотності товарно-матеріальних запасів, яке носило стійкий характер. Якщо в 2004 р. швидкість обороту матеріальних оборотних засобів склала 60,9 днів, тоді як в 2009 р. вона зросла до 81,2 днів.

Можливість раціонального використання товарно-матеріальних запасів за допомогою кредитного методу впливає з того, що кредит у цілому по народному господарству і в усіх галузях є найбільшим джерелом оборотних засобів, причому його доля має тенденцію до зростання. Кредит є складною синтетичною грошовою формою й обслуговує рух виробничих фондів і фондів обігу. Зв'язок між оборотними коштами в запасах і банківським кредитом носить характер специфічних економічних процесів, має свої форми і закономірності. Цей зв'язок можна уявити як пульсуюче вбирання оборотними засобами додаткових кредитних ресурсів або ж, навпаки, пульсуюче вивільнення певних кредитних ресурсів із руху оборотних коштів. Потреба в такому вбиранні або вивільненні кредиту залежить від обороту оборотних засобів, що, зрештою, відображають рух виробничих фондів і фондів обігу.

Кредит, як відомо, є специфічною формою утворення і руху виробничих фондів і фондів обігу. Тому потреба в кредиті формується під впливом руху фондів, причому вона опосередковується потребою в грошових оборотних коштах. Уповільнення руху запасів товарно-матеріальних цінностей зумовлює необхідність їх зростання, а отже, веде до зростання оборотних засобів і підвищення попиту на кредит для формування фондів. Але всяке уповільнення обігу засобів означає їх зростання відносно виробленого продукту.

Для визначення суми економії (додаткового залучення) оборотних коштів у запасах (унаслідок прискорення їх оборотності) обчислимо потребу в оборотних коштах за звітний період, виходячи з фактичної реалізації продукції за цей період і оборотності в днях за базисний період. В якості базисного був взятий 2004 р., в якому були найвищі темпи економічного зростання в галузях матеріального виробництва. Різниця між умовним розміром оборотних коштів і сумою засобів, що беруть участь в обороті у звітному періоді, складе суму економії в оборотних засобах.

Результати розрахунків по галузях матеріального виробництва за 2005–2009 рр. наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Економія від прискорення оборотності оборотних коштів у запасах

(економія –; додаткове залучення +) за 2005–2009 рр., млн. грн.

Галузі народного господарства	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Сільське господарство	413,3	1475,7	1859,3	3184,2	8690,1
Промисловість	1672,2	1214,5	-3584,9	-10989,1	14710,2
Будівництво	533,6	3068,4	4547,1	6237,3	12263,3

У цілому за 2005–2009 рр. уповільнення оборотності запасів товарно-матеріальних цінностей в сільському господарстві призвело до додаткового залучення засобів на суму 15622,6 млн. грн., у будівництві – відповідно 26649,7 млн. грн. У промисловості прискорення оборотності товарно-матеріальних запасів у 2007 р. і у 2008 р. протидіяло зростанню потреби у фінансуванні запасів, у результаті чого сума додаткового залучення оборотних засобів у запасах склала лише 3022,9 млн. грн. Якщо в будівництві додаткове залучення запасів, пов'язане з уповільненням оборотності, носило стійкий характер, тоді як в промисловості воно було зумовлене в основному уповільненням оборотності запасів у 2009 р.

Істотним елементом відтворення оборотного капіталу – однієї з найважливіших сторін виробничої діяльності підприємств і економіки в цілому – є фінансування запасів товарно-матеріальних цінностей. Останні впливають не лише на темпи зростання обсягу виробництва, але й на фінансово-економічні результати господарської діяльності підприємств. Фінансування запасів товарно-матеріальних цінностей – це складний процес, що включає використання власного і позичкового капіталу підприємств. Конкретні форми фінансування досить різноманітні й на сьогодні значною мірою визначаються впливом держаного регулювання економіки, зміною структури фінансового капіталу, науково-технічним прогресом. Важливу роль у їх фінансуванні відіграє кредит.

Кредит у цілому по народному господарству і в усіх галузях є значним джерелом оборотних засобів, причому його питома вага має тенденцію до зростання. Залежність руху кредиту й оборотних коштів виражається через певні економічні процеси. Ці процеси підпорядковані певним залежностям, що відображають ефективність використання виробничих фондів, закономірності їх відтворення. Між розмірами оборотних коштів і кредиту існують прямі й зворотні зв'язки. «Прямі зв'язки, – відзначав В. Захаров, – виражаються в тому, що обсяг виданих кредитів визначається потребою господарства в позикових засобах для формування оборотних фондів і фондів обігу» [10, с. 30]. У свою чергу, кредит робить вплив на розміри оборотних засобів у запасах. Чим більше створюється надмірних запасів товарно-матеріальних цінностей, тим більша потреба в кредитах.

Одним із визначальних елементів розрахунку кількості кредитних ресурсів, необхідних для фінансування приросту товарно-матеріальних запасів, є темпи зростання обсягу виробництва. Другий показник – оборотність оборотних коштів, що здійснюються за певний період часу, і визначена на основі статистичних даних. В основу обчислення потреби в кредиті покладено розрахунок потреби в запасах, виходячи зі швидкості їх обороту на рівні 2004 р. У результаті розрахунків виявилася наступна картина про кількість кредитних ресурсів, необхідних для фінансування товарно-матеріальних запасів (табл. 4).

Таблиця 4

**Потреба в кредиті залежно від ефективності
використання запасів товарно-матеріальних цінностей (в млн грн)**

Роки	Виходячи з величини запасів товарно- матеріальних цінностей при перебуванні ресурсів на рівні 2005 р.	Виходячи з частки короткотермінового кредиту в загальній сумі оборотних активів за відповідні роки	Відхилення
Сільське господарство			
2005	1949,9	2001,4	51,5

2006	2514,2	2747,0	232,7
2007	2535,8	2789,7	253,9
2008	3775,7	4247,2	471,5
2009	3198,0	4266,9	1068,9
Промисловість			
2005	4346,5	4455,4	108,9
2006	6379,2	6463,0	83,8
2007	9225,1	8901,2	-323,8
2008	13985,1	12808,4	-1176,7
2009	10833,8	12221,2	1387,4
Будівництво			
2005	440,8	474,3	33,5
2006	553,2	807,9	254,7
2007	875,6	1300,1	424,5
2008	1210,0	1879,2	669,2
2009	646,2	1839,8	1193,6

Як бачимо з наведених даних, уповільнення оборотності оборотних засобів у запасах призвело до зростання попиту на банківський кредит, але його зростання суттєво прискорилося в останні два роки. Всього за п'ять років (2005–2009 рр.) потреба в кредиті для фінансування запасів товарно-матеріальних цінностей, що виникла внаслідок уповільнення їх оборотності, склала в сільському господарстві 2078,8 млн. грн., або 25,4 % від умовної суми кредиту, будівництві – 2575,5 млн. грн., або 44,2 %. У промисловості за досліджуваний період спостерігалось зростання відносної потреби в банківському кредиті, яка мала нестійкий характер. У цілому за 2006–2009 рр. в промисловості потреба в банківському кредиті, що виникла за рахунок додаткового залучення матеріальних оборотних засобів, становила 79,6 млн. грн.

Аналіз даних табл. 4 дозволяє зробити висновок, що причиною збільшення попиту на короткотерміновий банківський кредит у промисловості не могло служити зростання надмірних запасів товарно-матеріальних цінностей. Не можна погодитись і з твердженням, що головним фактором зростання попиту на позичковий капітал стало відволікання засобів у капітальні затрати. У промисловості капітальні вкладення склали в 2009 р. 57,7 млрд. грн. проти 28,2 млрд. грн. в 2004 р. Водночас заборгованість за довготерміновими кредитами зросла відповідно з 11,7 до 67,0 млрд. грн.

Зниження ефективності використання товарно-матеріальних запасів в умовах обмеженості внутрішніх джерел фінансування призвело до підвищеного попиту на позичковий капітал і, перш за все, на банківський короткотерміновий кредит. Наприкінці 2009 р. заборгованість сільського господарства за короткотерміновими кредитами досягла 10245 млн. грн. (проти 2781 млн. грн. у 2004 р.). У будівництві заборгованість по короткотерміновими банківськими кредитами зросла з 953 млн. грн. у 2004 р. до 9549 млн. грн. у 2009 р., або майже в 10 разів. У промисловості також спостерігалось стійке зростання банківського кредитування, обсяг якого на 1.01.2010 р. становив майже 52 млрд. грн.

Показники, що характеризують відношення надмірних запасів товарно-матеріальних цінностей до умовної суми запасів, необхідно доповнювати даними про кредитні вкладення в запаси і про кредиторську заборгованість, оскільки за рахунок цих джерел формуються товарно-матеріальні запаси. Кредиторська заборгованість є разом з банківським кредитом частиною позикових джерел оборотних коштів. Між їх розмірами існує тісний взаємозв'язок. Залучення в оборот кредиторської заборгованості скорочує потребу в банківському кредиті. І навпаки, широкое й цілеспрямоване використання кредиту для проведення розрахункових

операцій і фінансування оборотних засобів у запасах призводить до зниження кредиторської заборгованості (табл. 5).

Таблиця 5

Зміна питомої ваги окремих джерел матеріальних оборотних засобів у їх загальному обсязі за період з 1 січня 2005 р. до 1 січня 2010 р. (пункти)*

	Кредит	Кредиторська заборгованість	Власні джерела	Інші джерела
Сільське господарство	-0,2	-7,1	7,6	-0,3
Промисловість	2,8	0,2	-1,6	-1,4
Будівництво	3,4	-14,0	10,5	0,2

* Розраховано за даними: «Статистичний щорічник України» за 2009 р. – с. 60; доповідь «Про соціально-економічне становище України» за відповідні роки. Електронний ресурс: www.ukrstat.gov.ua

У цілому по народному господарству кредиторська заборгованість і кредит замінили власні оборотні кошти. Але по галузях є великі відмінності. За 2005–2009 рр. у промисловості й сільському господарстві кредит, навпаки, відіграє пасивну роль і частково виявився заміщеним власними засобами. Не зважаючи на зниження, питома вага кредиторської заборгованості в структурі джерел оборотних засобів досить висока. У сільському господарстві частка кредиторської заборгованості в структурі джерел оборотних засобів у 2009 р. склала 48,5 %, у промисловості – 79,0 %, у будівництві – 74,6 %. Формування значної частини оборотних засобів за рахунок кредиторської заборгованості слід вважати негативним фактором, який сприяє уповільненню оборотності оборотних коштів.

Висновки. Зниження ефективності використання запасів товарно-матеріальних цінностей вплинуло на динаміку оборотних фондів, призвело до відносного зростання потреб галузей матеріального виробництва в оборотних засобах. Прискорене зростання банківського кредиту в галузях матеріального виробництва не здійснило позитивного впливу на прискорення оборотності оборотних засобів у запасах товарно-матеріальних цінностей. Значна частина обсягів короткотермінового банківського кредиту використовувалася для фінансування оборотних засобів у запасах товарно-матеріальних цінностей, потреба в яких значною мірою була зумовлена зниженням ефективності їх використання.

Використана література

1. Капіталізація економіки України [Текст]; за ред. В. М. Гейця, А.А. Гриценка. – К. : Ін-т екон. та прогнозування, 2007. – 220 с.
2. Україна у 2008 р.: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія [Текст]; за заг. ред. Ю.Г. Рубана. – К.: НІСД, 2008. – 744 с.
3. Амоша, А. Промышленная политика Украины: концептуальные ориентиры на среднесрочную перспективу [Текст] / А. Амоша, В. Вишневський, Л. Збаразская // Экономика Украины. – 2009. – № 12. – С. 4–13.
4. Сивульський М.І. Національні особливості фінансової кризи [Текст] / М.І. Сивульський // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 3–19.
5. Шевчук, В.О. Макроекономічні наслідки кредитного буму в Україні [Текст] / В.Р. Шевчук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду розвитку України. Фінансовий ринок: глобалізація та євро інтеграція: [зб. наук. праць] / НАН України, Ін-т регіон. дослід. – Львів, 2008. – Вип. 1 (69). – С. 94–102.

6. Кириченко, О.А. Антикризова інвестиційна політика України [Текст] / О.А. Кириченко. О.І. Харченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1. – С. 64–74.
7. Нідзельська, І.А. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах поглиблення кризи [Текст] / І.А. Нідзельська // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 102–108.
8. Кириченко, О. А. Кредитування аграрного сектора економіки в умовах глобальної фінансової кризи / [Текст] О.А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 207–222.
9. Смышляев, А.С. Оборотные фонды и народнохозяйственная динамика [Текст] / А.С. Смышляев // Известия АН СССР. Сер. экономическая. – 1973. – № 3. – С. 76–87.
10. Захаров, В.С. Кредит в системе управления экономикой [Текст] / В.С. Захаров. – М.: Финансы, 1979. – 192 с.